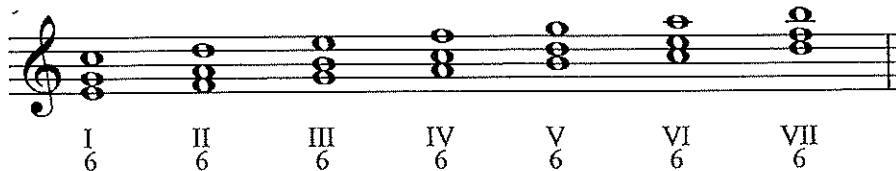

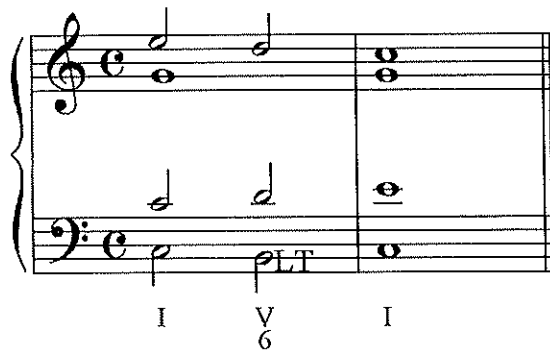
HOOFDSTUK III: Het Sixtakkoord

Het sixtakkoord is de eerste omkering van het grondakkoord.

Verdubbel best de TONALE GRADEN en NOOIT de leidtoon.

Voorbeeld van de sixtakkoorden in do groot; ook de VII^{de} graad kan nu als basnoot in aanmerking komen.

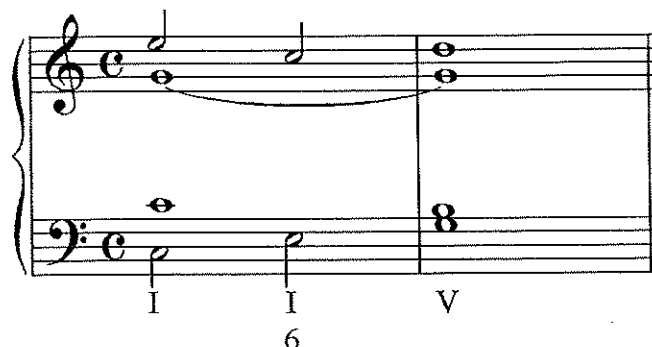
We onderscheiden twee soorten:

Sixtakkoord als positiewijziging vanuit de bas en sixtakkoord als versieringsnoot.

1. SIXTAKKOORD ALS POSITIEWIJZIGING:

Een stijgende terts in de bas met enkel grondakkoorden is niet toegelaten. Met sixtakkoorden is dit echter wel mogelijk. Dit is een positiewijziging waar ook de bas aan deelneemt. M.a.w. één akkoord voor twee noten in de bas.

De becijfering is een 6 onderaan het akkoord. Het Romeins cijfer geeft altijd de grondnoot aan.

2. SIXTAKKOORD ALS VERSIERINGSNOOT:

De becijfering is een 5-6 of een 6-5 bovenaan het Romeins cijfer aangezien het hier om een versiering gaat en bijgevolg niet functioneel is.

Soorten versieringsnoten:

- Doorgangsnoot** is een noot die de sprong oplost tussen 2 akkoorden.
- Omspeling** is een stijgende of dalende secundeversiering rond een akkoordnoot.
- Vertraging** is een consonant in het eerste akkoord welke blijft liggen en zo dissonant wordt in het tweede akkoord.
- Anticipatie** is een dissonant in het eerste akkoord welke blijft liggen en zo consonant wordt in het tweede akkoord.
- Afspringende wisselnoot** is een akkoordvreemde noot die springt naar een noot van het volgend akkoord.
- Appogiatuur** is een akkoordvreemde noot op een sterke tel die dissoneert met het akkoord. Deze wordt met een sprong bereikt.

The musical example shows a sequence of chords and ornaments across two staves. The chords are labeled with Roman numerals: I, I₆, IV, V, VI, IV, I, V, VI, III, IV, V, I, V, I. The ornaments are labeled: dn, wn, vertr, afspr, and app. The figured bass notation (6-5, 5-6) is placed below the chords.

LET OP

- Zorg dat het invoeren van deze versieringen enkel met 5 of 6 gebeurt en onderzoek nauwkeurig of deze geen aanleiding geven tot fouten tegen parallele kwinten of octaven.
- Verdubbel nooit een versieringsnoot.
- Modale graden mogen enkel verdubbeld worden indien deze voortvloeien uit een tegenbeweging met secunden. (Werk veel met TB)

- Twee noten in één tijd: gebruik slechts één akkoordfunctie (sopraanopgaven).
- Los de oefening eerst op met grondakkoorden, uitgezonderd wanneer de leidtoon in de bas staat of de indien de bas een terts stijgt.
Plaats de sixten er achteraf tussen als versiering.
- LET OP: Parallele kwinten en octaven zijn NOOIT toegelaten. D.m.v. versieringsnoten kunnen we deze wel omzeilen.

FOUT GOED FOUT GOED FOUT GOED

IV V 6-5 IV 6-5 V IV V 5-6 IV 6-5 V IV V IV 6-5 V

Doorgangsnoot en geen akkoordnoot

NUTTIGE TIPS

- Een leidtoon in de bas of sopraan best oplossen naar I.
- Een oefening steeds met I in grondligging inzetten en eindigen.
- Sluit elke zin af met een cadens, steeds met grondakkoorden behalve de onvolmaakte cadens V-I6.
- Een nazin mag met het vorige akkoord inzetten, hetzij in grondligging, hetzij in sixtligging.

SIXTAKKOORD VAN VII6

Dit akkoord komt vaak voor bij doorgaande secunden in de bas, doch het kan ook als zelfstandig akkoord worden gebruikt. Het is sterk verwant met het dominantseptiemakkoord, nl. hetzelfde akkoord zonder grondnoot.

De meest gunstige ligging is met de 6 in de sopraan.

TAAK:

Oefeningen 75 t.e.m. 79 en 82 t.e.m. 86

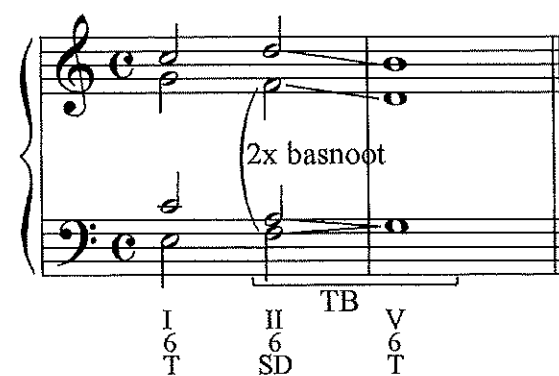
SIXTAKKOORD VAN II6

Dit akkoord wordt vaker gebruikt dan IV – V in grondligging!

Verdubbel steeds de basnoot.

Bij de verbinding naar V, TB, de drie bovenstemmen laten dalen zoals bij IV – V en II – V.

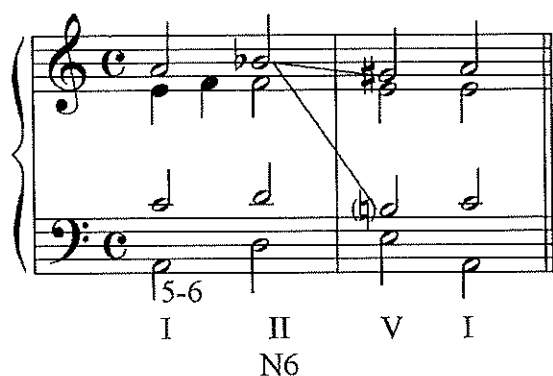

NAPOLITAANS SIXTAKKOORD

Dit akkoord komt bijna uitsluitend voor in een kleine tertstoonnaard, en steeds op de IV^{de} graad van de IV – V in de cadens.

- Verdubbel de IV^{de} graad.
- Plaats een kleine sixt in één van de bovenstemmen. Dit is de II^{de} graad verlaagd.

- De dwarsstand welke hierdoor ontstaat tussen twee stemmen is toegelaten.
- De verkleinde tertssprong in een stem is eveneens toegestaan.

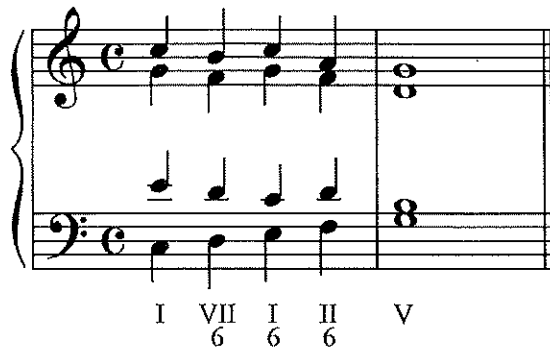
Dit akkoord wordt gebruikt o.w.v. de specifieke toonkleur a.g.v. de II^{de} graad verlaagd.

TAAK:

Oefeningen 89 t.e.m. 94

DOORGAANDE OF OPEENVOLGENDE SIXTAKKOORDEN

Opeenvolgende secunden in de bas vullen een interval op. Het eerste en laatste akkoord liggen meestal in grondligging. Maak gebruik van opeenvolgende sixtakkoorden. Doe dit niet in een cadens. Hier zijn grondakkoorden mogelijk maar niet noodzakelijk.

TAAK:

Oefeningen 96 t.e.m. 102

UITWERKEN VAN SOPRAANOPGAVEN MET SIXTAKKOORDEN

Analyseer vooraf de melodie en situeer de FUNCTIES (T, SD, D). De ligging van het akkoord bepaal je later.

Iedere zin sluit af met een CADENS (zie soorten cadensen p. 20):

V – I	Volmaakte cadens
V – I ₆	Onvolmaakte cadens
IV – I	Plagale cadens
Eindigend op IV of V	Halve cadens
V – VI	Gebroken of bedrieglijke cadens

1. Een II verlaagd in de sopraan duidt op een Napolitaans sixtakkoord. De IV^{de} graad moet in bas.
2. Een sprong in de sopraan in éénzelfde maat: gebruik slechts één functie en plaats bij voorkeur die noot in de bas die niet in de sprong voorkomt.

3. Een liggende noot in de sopraan: Gebruik twee verschillende akkoorden en / of en 6-versiering.
4. Geef voorkeur aan kleine bewegingen en TB tussen bas en sopraan.

TAAK:

Oefeningen 103 t.e.m. 109

CHROMATISMEN

Tussendominanten zijn geen modulaties. Het is slechts een akkoord, afkomstig uit een andere toonaard, dat de spanningskracht naar het volgende akkoord vergroot. (zie TD pagina 22.)

I VI II 6-5 V I VI II V III VI 6-5 IV V I

TD 6 TD DD TD D

CHROMATISCHE WIJZIGINGEN

- Chromatische wijzigingen moeten steeds in dezelfde stem aangebracht worden. Anders ontstaat er een dwarsstand (uitz. Napelse 6).
- Het chromatisme mag nooit verdubbeld worden.
- Een chromatisme mag geen aanleiding zijn tot vergrote of verkleinde toonafstanden (uitz. Napelse 6).

TAAK:

Oefeningen 110 t.e.m. 116

MODULATIES

Modulaties gebeuren d.m.v. een scharnierakkoord. Dit kan ook een sixtakkoord zijn. Zoek de modulatie nooit te ver maar bij aanverwante toonaarden!

TAAK:

Oefeningen 118 t.e.m. 128

PROGRESSIES

1. NIET MODULERENDE PROGRESSIES

- Deze houdt GEEN rekening met hele en halve tonen.
- 1 toonaard, zelfs indien er modale graden worden verdubbeld.
- Zelfs de leidtoon kan in het uiterste geval verdubbeld zijn.

Diagram illustrating a non-modulating progression in G major (3/4 time). The progression consists of 12 measures, grouped into three sets of four. The chords are: I (G), V₆ (F#), I (G), V (F#), VI (A), III₆ (B), VI (A), III (B), IV (C#), I₆ (D), IV (C#), I (G). A box labeled 'G' is placed above the first measure.

2. MODULERENDE PROGRESSIES

- Deze houdt WEL rekening met hele en halve tonen.
- Men moet wel de aaneenschakeling van het model van de progressie kunnen maken. De scharnierakkoorden moeten tussen de verschillende tonaliteiten functioneel kloppen.

Diagram illustrating a modulating progression in G major (3/4 time). The progression consists of 12 measures, grouped into three sets of four. The chords are: I (G), V₆ (F#), I (G), V (F#), VI (A), I₆ (D), V₆ (F#), I (G), V (F#), VI (A), I₆ (D), V₆ (F#), I (G), V (F#). Boxes labeled 'G', 'e', and 'C' are placed above the first, fifth, and ninth measures respectively.

Vooraleer een opgave te realiseren, doe je best een analyse. Bepaal vooraf de logische opeenvolging van toonaarden, zoek progressies, enz..

Een melodische stijging van V naar I is mogelijk zowel in de bas als in de sopraan.

The musical score is in C major, 2/4 time. The bass staff shows a sequence of chords: I₆ (F2, C3, F3), IV (F3, A3, C4), VII₆ (Bb3, D4, F4), and I (C4, E4, G4). The soprano staff shows: I₆ (F3, C4, F4), IV (F4, A4, C5), VII₆ (Bb4, D5, F5), and I (C5, E5, G5). The progression is I₆ - IV - VII₆ - I in the bass and I₆ - IV - VII₆ - I in the soprano.

Een natuurlijke daling van I naar V is ook mogelijk, zowel in de bas als in de sopraan.

The musical score is in C major, 2/4 time. The bass staff shows a sequence of chords: I (C4, E4, G4), III (E3, G3, Bb3), IV (F3, A3, C4), and I (C4, E4, G4). The soprano staff shows: I (C4, E4, G4), III (E4, G4, Bb4), IV (F4, A4, C5), and I (C5, E5, G5). The progression is I - III - IV - I in the bass and I - III - IV - I in the soprano.